

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI**

SAMARQAND DAVLAT

Ro'yxatga olindi:

No BP 60220400

25.09.2024

TASDIQLAYMAN"

SamDU rektori:

R.I.Xalmuradov

2024 yil " " "

JA'HON ARXELOGIYASI

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	Gumanitar fanlar (Tillardan tashqari)
Ta'lim yo'nalishi:	60220400 – Arxeologiya

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar	
JA1305	2025-2026	3	5	
JA1305	2025-2026	4	5	
JA1505	2026-2027	5	5	
JA1606	2026-2027	6	6	
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek		6	
1.	Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Umumiy (soat)
	Jahon arxeologiyasi	272	358	630

Fanning maqsadi (FM)	
FM1	Fanni o'qitishning maqsadi – jahon xalqlari arxeologiyasi to'g'risida talabalarda xolisona ilmiy dunyo qarashni, ko'nikma va malaka shakllantirishdir. Talabalarga jahon arxeologiyasining asosiy bosqichlari, moddiy va ma'naviy madaniyatining o'ziga xos xususiyatlarini o'rgatishdan iborat. Fanni o'qitishning vazifasi - Jahon arxeologiyasi fanining predmeti va vazifalari to'g'risida talabalarga umumiy tushuncha berish, fanning rivojlanish tarixi, tadqiqot ko'lamining o'sishi, uning bosqichlari, jahonda olib borilgan tadqiqodlar tarixi va ularning madaniy-tarixiy jarayonlarni o'rganishdagi ahamiyati, xronologiya va davrlashtirish, yirik arxeologik yodgorliklar, madaniyatlar, dunyoning tarixiy rivojlanishini aniqlash, uning davriy rivojlanishini bashoratlash, zamonaviy arxeologiya haqida bilim, ko'nikma va malaka shakllantirishdir.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Insoniyatning paydo bo'lishi va qadimiy gominidlar. Afrika paleolit Afrika qit'asining tabiiy sharoiti. SHarqiy Afrika tog' tizmasi tabiiy muxiti. Er yuzida vujudga kelgan muzlash davrida va ularning ibtidoiy odamlar xayotiga ta'siri. Afrika qit'asida birinchi odamlarning paydo bo'lishi. Qadimgi odamlarning Afrikadan Evroosiyoga I migratsiyasi. Qadimgi odamlarning YAqin SHarq xududidan Kavkaz va Evropaga migratsiyasi. Amerikaning qadimgi odamlar tomonidan o'zlashtirilishi. Paleolit davriga oid tosh industriyalarining taraqqiyoti. Olduvay, ashel, levallua va boshqa paleolit davriga oid industriyalar. Afrika paleolit davri madaniyatining o'ziga xos xususiyatlari. Afrika qit'asidagi topilmalar. Burungi va yangi filogenetik va taksonomik sxemalar. Gominidlar evolyusiyasi haqidagi nazariyalar. Homo Sapiens muammasi.
M2	YAqin, O'rta SHarq paleolit va mezolit davrida YAqin va O'rta SHarq xududida o'tkazilgan arxeologik tadqiqotlar tarixi. YAqin va O'rta SHarq xududining qadimgi davrdagi tabiiy shart-sharoitlari. YAqin va O'rta SHarq xududida insoniyatning paydo bo'lishi. YAqin va O'rta SHarq tabiiy sharoitining pleystotsen davrida o'zgarib borishi. Falastin, Suriya, Livan, Turkiya, Iroq, Eron, Afg'oniston paleolit davri yodgorliklari. Ularning davrlashtirish muammasi va xususiyatlari. Ibtidoiy odamlarning Evropa qit'asiga tarqalish jarayonida YAqin SHarq mintaqasining ahamiyati. Karmel xududidagi «g'orlar vodiysi»-Vadi el-Mugara. Tabun g'ori. Levallua texnikasi. SHarqiy O'rta er dengizi o'rta paleolit davrida. SHarqiy O'rta er dengizi

	yuqori paleolit davrida. Kzar-Akil va Kebara g'ori. Turkiya. Altın-tepe. Kirkuk-Suleymaniya. Xazar-Merd. Janubi-sharqiy Kaspiybo'yidagi SHanidar, Ke-Aram I g'ori. Eronning yuqori paleolit davri yodgorliklari: YAfte, Pa-Sangar, Ardjene. Afg'oniston- Darral-Kur g'ori. YAqin va O'rta SHarq xududi mezolit davrida. Natufiy madaniyati.
M3	Evropa paleolit va mezolit davrida Evropaning geografik joylashuvi. Evropa qit'asining ilk gominidlar tarafidan o'zlashtirishi muammosi. Paleolit davri va uning bosqichlari: olduvay, ashel, muste va so'nggi paleolit. Evropa paleolit davrida. Evropaning ilk tosh industriyalari. Ashel va klekton industriyalari. Arxantropar qoldiqlari. Muste davriga o'tish jarayonlari, muste davri industriyalarining turli-tumanligi. Neandertal tipidagi odam. Evropa mikroindustriyalari. Neandertal tipidagi odamlarining davri va yashash xududlari. Evropaning muzlash davrlari va ularning xronologiyasi. Evropaning yuqori paleolit davri madaniyatlari. YUqori paleolit davri Madlen madaniyati. <u>Fransiya</u>, <u>Ispaniya</u>, <u>SHveysariya</u>, <u>Belgiya</u>, <u>Germaniya</u>. Mil. avv. 15-8 ming yilliklar. Badegul madaniyati. Orinyak madaniyati. Fransiyaning (YUqori Garonna departamentidagi) Orinyak (Aurignac) g'ori. XX asrning boshlarida Orinyak madaniyatining aniqlanishi.
M4	Janubiy va Janubiy – SHarqiy Osiyo paleolit va mezolit davrida. Xindiston subkontinenti va Janubiy – SHarqiy Osiyo xududlari tabiiy sharoiti va ularning ibtidoiy odamlar tarafidan o'zlashtirishi muammosi. Mintaqaning pleystotsen davri xronologiyasi. Qadimgi Hindiston, Seylon, Birma, Laos va Vetnam paleolit yodgorliklari. Janubiy va Janubiy-SHarqiy Osiyo paleolitining o'ziga xos xususiyatlari. Qadimgi Hindistonning arxeologik jixatdan o'rganilishi. Janubiy Osiyoning qadimgi davr tabiiy shart-sharoitlari. YAva orolidagi Pachitan va Malayziyadagi Kota Tampan paleolit davri komplekslari. Sangiran industriyasi. Qadimgi Hindistonning arxeologik o'rganilishi. Soan madaniyati (Hind vodiysi, zamonaviy Pokiston). Madrasskaya madaniyati. Maxareva madaniyati. Langnaj manzilgohi. Ganga vodiysi ilk mezoliti. Janubiy Hindiston mezolit davri manzilgohlari. SHri Lanka qadimgi madaniyatlari. SHimoliy Vetnam, Tailand va Indoneziya. Janubiy-SHarqiy Osiyoning mezoneolit madaniyatlari. SHimoli-sharqiy Vetnamdagi Keofay g'ori. SHimoliy Tailanddagi Ruhlar g'ori. Xoabin madaniyati. Mo'g'uliston mezoliti. Xere-Uul manzilgoh
M5	Uzoq SHarq paleolit va mezolit davrida. Uzoq SHarq xududining paleolit va mezolit davri madaniyatlarining arxeologik o'rganilishi. Xitoy, YAponiya, Koreyaning qadimgi davr tabiiy shart-sharoitlari. Uzoq sharq xududidida insoniyatning paydo bo'lishi. Mikroindustriya an'alarining Uzoq SHarq xududlaridan Evroosiyo qit'asining g'arbga tarqalishi xaqidagi ilmiy gipoteza. X. Movius gipotezasi. CHjoukoudyan, stratigrafiya, paleoantropologiya, kul qatlamlari, industriya va sinatron xususiyatlari. Koreya va YAponiya paleoliti. Syaouxeydun g'ori. SHimoli-sharqiy Xitoy: Lyaonin, Girin va Xeylunzyan. Syachuan madaniyati. Fulin (Sichuan provinsiyasi) va CHanbin (Tayvan oroli). Pekin odami. Xetaosk odami. Neoantropalar. Koreyaning qadimgi madaniyatlari. Koreya yarim oroli paleolit yodgorliklari. CHongokni. CHopper va choppinglar. Kulpxo I industriyasi. Sokdyanni I topilmalari. YAponiyaning qadimgi madaniyatlari. YAponiya orollarining ibtidoiy odam o'zlashtirishi va paleolit davriga oid madaniyatlarning rivojlanishi. Riss-vyurm-o'rta muzlik davri. Gongen'yama. Ivadzyuku. Sodzyuday manzilgohi. Xokkaydo orolida qadimgi odamlarning paydo bo'lishi. Xitoy mezoliti. CHjalaysk madaniyati. Xuanxe xavzasidagi SHayuan mezolit davri kompleksi. YAponiya

	mezoliti.
M6	Paleolit va mezolit davri san'ati. Ibtidoiy san'atining o'rganilishi tarixi. Fransiya, Ispaniya, Portugaliya, Germaniya, Rossiya g'orlaridan topilgan paleolit davri tasviriy san'ati. Paleolit davri petrogliflari. Osiyo, Afrika, Avstriyalidagi paleolit davri san'atining obrazlari va ma'nosi. Paleolit davri odamlarining qadimgi diniy qarashlari. Altamira yodgorligi. Lasko yodgorligi. Mezolit davri devoriy suratlari – Adamgarx. Singapur-Raygarx xududi qoyatosh suratlari va ulardagi ov manzaralari izohi.
M7	Mezolit davri umumiy tavsifi Mezolit davri. Golotsen davri ob-havo shart-sharoitlari. Yangi hayot tarziga o'tishga olib kelgan flora va faunadagi o'zgarishlar. Kamon va o'q yoyning qilinishi. Mikrolit va tosh qurollar texnikasi taraqqiyoti. Yaqin va O'rta Sharq mezolit davrida. Falastin va Suriya. Natufiy madaniyati. Xo'jaligi va moddiy madaniyati xususiyatlari.
M8	Janubiy, Sharqiy va janubi-sharqiy Osiyo hududlari mezolit davrida Xindiston mezolit davrida. Langxna yodgorligi. Xindistonning mezolit davri qoyatosh yodgorliklari. Janubi-sharqiy Osiyoning mezoneolit madaniyatlari xususiyati. Xindixitoy yarim oroli g'or makonlari. Mo'g'iliston mezolit davrida. Xere-Uul manzilgoi. Xitoy mezolit davrida. Umin madaniyati. Tibet mezoliti xususiyatlari. Ichki Mo'g'iliston mezolit davri yodgorliklari xususiyatlari.
M9	Yevropaning mezolit davri arxeologiyasi Mezolit davri tavsifi Tabiiy o'zgarishlar va ekologiya o'rni. Yovvoyi hayvonlarni xonakilashtirish. O'zlashtiruvchi xo'jalik shaklining rivojlanishi va uning ishlab chiqaruvchi xo'jaligining shakllanishidagi ahamiyati. Moddiy madaniyat. Mikrolitlar. Tardenuaz madaniyati - G'arbiy Yevropaning miloddan avvalgi VII-IV ming yilliklar mezolit davri madaniyati. Kongemoze madaniyati (mil. avv. 6000 - 5200 ming yilliklar) Skandinaviyaning janubidagi ovchilik va termachilik bilan shug'ullanuvchi jamoalar madaniyati. Nyostvet va Lixult madaniyatlari. Fosna (Fosna), Komsa (Komsa) va Askola (Askola) madaniyatlari. Maglemoze madaniyati. Fransiya. Azil madaniyati. Ma-d'Azil. Suomus'yarvi madaniyati. Finlandiya. Svidersk madaniyati. Sovtersk madaniyati
M10	Yevropaning mezolit davri arxeologiyasi Mezolit davri tavsifi Tabiiy o'zgarishlar va ekologiya o'rni. Yovvoyi hayvonlarni xonakilashtirish. O'zlashtiruvchi xo'jalik shaklining rivojlanishi va uning ishlab chiqaruvchi xo'jaligining shakllanishidagi ahamiyati. Moddiy madaniyat. Mikrolitlar. Tardenuaz madaniyati - G'arbiy Yevropaning miloddan avvalgi VII-IV ming yilliklar mezolit davri madaniyati. Kongemoze madaniyati (mil. avv. 6000 - 5200 ming yilliklar) Skandinaviyaning janubidagi ovchilik va termachilik bilan shug'ullanuvchi jamoalar madaniyati. Nyostvet va Lixult madaniyatlari. Fosna (Fosna), Komsa (Komsa) va Askola (Askola) madaniyatlari. Maglemoze madaniyati. Fransiya. Azil madaniyati. Ma-d'Azil. Suomus'yarvi madaniyati. Finlandiya. Svidersk madaniyati. Sovtersk madaniyati

M11	Mesopotamiyaning eneolit-bronza davri arxeologiyasi Mesopotamiyada o'troq dehqonchilik madaniyati takomillashishi. Xassun madaniyati. Tosh qurollar inqirozi. Misdan foydalanishning kengayishi. Xumdonlarning paydo bo'lishi. Ayol haykalchalari, tumor-muhrlar. Samariya madaniyati. Suniy sug'orishning paydo bo'lishi. Badiiy madaniyatning takomillashishi. Savvana III yodgorligi. Ko'p xonali uy-joylarning paydo bo'lishi. Xalaf madaniyati va uning xududiy kengayishi. Ubeyda madaniyati. Erudu manzilgohi. Mil.av V ming yillikning o'rtalarida dastlabki ibodatxonalarining paydo bo'lishi so'nggi Ubeyd bosqichida ularning jamiyat ijtimoiy hayotidagi ahamiyatining ortib borishi. Shimoliy Mesopotamiya Ubeyd davrida. Janub bilan moddiy madaniyatidagi o'ziga xoslik. Tepai Gavra manzilgohi. Ibodatxona. Tabaqalashgan sag'analar. Uruk madaniyati. Varkada amalga oshirilgan qazishmalar. Manzilgohlarning tabaqalanishi. Ilk shahar markazlarining paydo bo'lishi. Ibodatxonalar. Ibodatxonalar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy hayotidagi mavqiyeining ortib borishi. Ixtisoslashgan ishlab chiqarishning chuqurlashuvi. Mulkiy tengsizlik va ijtimoiy tabaqalanishining chuqurlashuvi. Jamdet Nasr madaniyati. Ibodatxona me'morchiligi.
M12	Kichik Osiyoning eneolit-bronza davri arxeologiyasi Kichik Osiyoda mil. av. VI-V ming yilliklarda Chatal-Xuyuk an'analari davomiyligi. Eneolit davri Xojilar manzilgohi. Qurilish, mudofaa inshootlari. Ilk ibodatxonalar. Kulolchilik. Koniya tekisliklari ilk eneolit davrida. Chatal-Xuyuk yodgorligining g'arbiy tepaligi. Kilikiya o'rta eneolit davrida. Anatoliya so'nggi eneolit davrida. Kilikiya so'nggi eneolit davrida. Mersin. Kulolchilik, metall buyumlar. Uyjoy imoratlari. Hukmdor qarorgohi. Mersinning muhofaza qilinishi. Koniya vodiysi (Jon Hasan) va janubiy g'arbiy Anatoliya so'nggi eneolit davrida. Beychisultonning eneolit davri qatlamlari. Qurilish imoratlari. Kulolchilik. Metall buyumlari. Anatoliyaning ilk bronza davrida madaniy taraqqiyoti. Metallarni qazib olish va savdo ishlarining jadallashishi. Shaharlar va savdo koloniyalarning shakllanishi. Kichik Osiyoning ilk bronza davri madaniy taraqqiyoti. Qumtepa madaniyati. Alaja H uyuk manzilgohi. Kulolchilik. Metall buyumlari. G'arbiy Anatoliya madaniyatlari: Troya I, Iortan. Asosiy arxeologiya yodgorliklari. Ilk shahar madaniyati taraqqiyot bosqichlari. Troya, Polioxni, Termi, Emporio. Manzilgohlarning tuzilishi, mudofaa tizimi, qurilish va me'morchilik
M13	Sharqiy O'rta Yer dengizi hududining eneolit-bronza davri arxeologiyasi Mil.av. V ming yillikda Shimoliy Mesopotamiyadagi Xalaf madaniyati ta'sirining kuchayishi. Mil. av. IV ming yillikda madaniy ta'sirning Ubed madaniyati bilan almashishi. Biblada IV ming yillikda hayotning qayta jonlanishi. Rejali manzilgohlar. Alloh manzilgohi. Ibodatxonalar. Tabaqalashgan uy-joy imoratlari. Shahar-davlatlar. Tel Mardix (Ebla). Bronza davri shahar makazlari - Iyerixon, Meggido, Laxish, Ai va ularning mudofaa qudrati. Xazor yirik shahar markazi sifatida. Ijtimoiy tabaqalanish va mulkiy tengsizlik. Ibodatxona va saroylar.
M14	Misrning qadimgi davr arxeologiyasi Shimoliy Afrikaning golotsen davri qulay tabiiy iqlim sharoiti. Misrda hayvonlarni xonakilashtirish va o'simliklarni madaniylashtirish muammolari. Misrda dehqonchilik madaniyatining paydo bo'lishida G'arbiy Osiyoning o'rni. Ilk dehqonchilik madaniyati bosqichlari. Fayum. Xo'jalik

	xususiyatlari va moddiy madaniyati. Tasiy madaniyati. Badari. Misrda jamiyat taraqqiyotining murakkablashuvi. Misdan foydalanishning boshlanishi. Amrat bosqichi. Negada I,II. Sug'orma dehqonchilik. Manzilgohlar atrofini mudofaaa devorlari bilan muhofazalashning boshlanishi. Sun'iy sug'orish taraqqiyoti. Ixtisoslashgan ishlab chiqarish taraqqiyoti. Savdo munosabatlari va xalqaro savdo taraqqiyoti. Jamiyatda mulkiy va ijtimoiy tengsizlik chuqurlashishining moddiy madaniyatda namoyon bo'lishi. Daxmalar. Diniy qarashlar. Dastlabki ibodatxonalar. Harbiy qararshilik kuchayishi va ularning moddiy madaniyatda aks etishi. Fir'avn hokimiyatining shakllanishi va ilk shahar markazlarining qaror topishi. Podsholiklarning tashkil topishi va ularning almashinuvi.
M15	Eronning eneolit-bronza davri arxeologiyasi Dehqonchilik madaniyati taraqqiyoti. Sialk va Talli Bakun manzilgohlari. Ilk eneolit majmualari. Sialk I, II bosqichlari. Xo'jalik xususiyatlari. Moddiy madaniyat. Kulolchilik. Metall buyumlari. Rivojlangan eneolit davri arxeologiya majmualari. Sialk III bosqichi O'troq dehqonchilik madaniyati doirasining kengayishi. Qurilish imoratlarining murakkablashishi. Mis buyumlar turining ko'payishi. Ixtisoslashgan hunarmandchilikning shakllanishi. Xuzistonda madaniy taraqqiyotning ilk Elam sivilizatsiyasi shakllanishi asosi sifatida. Elamga Mesapotamiyaning ta'siri masalalari. Protoelam sivilizatsiyasi va Eron jamoasi. Elamdan tashqari hududlarda sivilizatsiya o'choqlarining shakllanishi. Baxreyn va Oman hududlarida o'troq dehqonchilikning shakllanishi. Suza arxeologiya majmuasi. Suza B bosqichida shahar madaniyatining shakllanishi. Suza shahri. Shahar tuzilishi, mudofaaa tizimi. Kulolchilik charxining paydo bo'lishi. Muhrilar. Suza C davrida shaharlashish jarayoning tugashi. Silindr muhrilari. Suza D davrida Elam madaniy taraqqiyotining choqqisi. Shahar shaklida Xasanlu manzilgohi. Qadimgi madaniyat inqirozi va Old Osiyo davlatlari ta'sirida yangi madaniyatning qaror topishi.
M16	Afg'oniston eneolit-bronza davri arxeologiyasi Janubiy Afg'oniston hududida eneolit davri madaniyatining paydo bo'lishida Sialka majmuasining ta'siri. Mundigak III. Mahalliy Saidqal'a va Belujiston ta'siridagi Dex Morasi Gxuday manzilgohlari. Xo'jalik va moddiy madaniyati Mundigak III bosqichida madaniy taraqqiyot. Ilk shahar madaniyatining shakllanishi. Manzilgohning tuzilishi. Mudofaa tizimi. Qurilish va ma'morchilik. Hunarmandchilik. Mundigak IV bosqichida ilk shahar madaniyati inqirozi va uning sabablari.
M17	Kavkazning eneolit-bronza davri arxeologiyasi Kavkazning tabiiygeografik sharoiti. Ilk ishlab chiqaruvchi xo'jalikning shakllanishi. Eneolit davri madaniyatlari. Shulaverishomutepa guruhi manzilgohlari (Shulaverisgora, Imrisgora va Aruxlo I). Manzilgohlarning tuzilishi. Xo'jaligi va moddiy madaniyati. Naxichevan-mil mugan guruhi manzilgohlari. Kultepa manzilgohi. Qurilish. Qabrlar. Kulolchilik va metallarga ishlov berish. Mil va Mugan dashtlari yodgorliklari. Alikemektepasi. Ilk bronza davri Kuro-araks madaniyati. Manzilgohlar, uy-joy imoratlari. Xo'jalik, kulolchilik va metallarga ishlov berish. Dafn inshootlari. Kavkazorti hududi rivojlangan bronza davrida. Trialet madaniyati bosqichlari: Baden va Kirovakan-Trialet. Baden davri qabrlari.

M18	Yevropada ilk dehqonchilik madaniyatining shakllanishi Yevropada ishlab chiqaruvchi xo'jalikning shakllanishida Old Osiyoning o'rni. Krit, Fessaliya va Attikaning eng qadimgi dehqonlari. Neolit davri manzilgohlari. Manzilgohlar. Uyjoy imoratlari qurilishi. Mehnat qurollari, qurol yarog'lar. Bolqan-Karpat ishlab chiqarish markazi. Asosiy arxeologiya yodgorliklari. Kulolchilik. Mehnat qurollari. Dehqonchilikning Markaziy Yevropaga yoyilishi. Chiziqli-tasmali sopoli madaniyatining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari. Shimoliy Yevropada dehqonchilikning shakllanishi.
M19	Eneolit-bronza davri Krit-miken madaniyati Kritda ishlab chiqaruvchi xo'jalikning shakllanishi. Krit bronza davrida. A. Evansning Knossda amalga oshirgan qazishmalari. Ilk minoy davri. Vasilikadagi manzilgoh. Palekastro. Me'morchilik. Jamoa qabrlari. Hunarmandchilik. Kulolchilik. Metallarga ishlov berish. Jamiyatning ijtimoiy iqtisodiy tuzilmalari. O'rta Minoy davri. "Shahar inqilobi" masalasi. Ilk shaharlar. Qurilish. Knoss, Festa va Malliya saroylari. Ibadatxonalar. Dehqonchilik, metallurgiya. Kulolchilik ishlab chiqarishi. Muhrlar. Ijtimoiy tuzilmalar. Yozuv. So'nggi minoy davrida jamiyat taraqqiyotining choqqisi. Gurniya, Palekastro, Psira shaharlari. Knoss va Festadagi yirik saroylar. Haykallar va haykalchalar. Fayansdan ishlangan buyumlar. Oltindan ishlangan buyumlar. Chiziqli yozuv. Kulolchilik masalalari. Miken ta'sirining boshlanishi. Yunoniston bronza davrida. Ellada davri va uning bosqichlari. Qurilish va me'morchilik. Megaron uylar, qal'alar, saroylar. Kulolchilik, metallarga ishlov berish. Miken davri madaniyat taraqqiyoti. Qabrlar. Kuzatuv buyumlari. Miken shaharlari. Mudofaa tizimi.
M20	Yevropaning eneolit-bronza davri arxeologiyasi Karpat havzasi eneolit davrida. Lendel madaniyati. Manzilgohlar (Nitrianskiy, Grodok, Brang). Uyjoylar. Kulolchilik. Tosh va metallardan yasalgan buyumlar. Dafn odatlari (ko'mish va kuydirish). Tisopolgar madaniyati. Manzilgohlar va qabristonlar (Tisopolgar, Bashatanya, Vilke, Rashtkovse). Dafn marosimlari. Kuzatuv buyumlari. Kulolchilik. Metall buyumlari. Xo'jalik. Baden madaniyati tarqalish xududi. Muxofaza qilingan manzilgohlar. (Yevizovitse, Brno Lishni). Qabrlar. Dehqonchilik. Chorvachilik. Yilqichilik. Arava nusxalari. Baden madaniyatining janubiy xududlar bilan aloqalari. Bolqon yarim orolining eneolit davri Gumelnitsa madaniyati. Manzilgohlar (Karanovo, Ovgarovo). Mudofaa inshootlar
M21	Sharqiy Yevropaning eneolit-bronza davrida arxeologiyasi Golotsen davri tabiiyqlim sharoitining qaror topishi. Yevrosiyo dasht hududlari turli tabiiygeografik sharoitiga mos o'zlashtiruvchi xo'jalik shakllarining vujudga kelishi. Chorvachilik ishlab chiqarish tarmog'ining shakllanish shart-sharoitlari. Yevrosiyaning shimoliy dasht hududlarida ixtisoslashgan o'zlashtiruvchi xo'jalik shaklidagi qabilalar asosida chorvachilikning shakllanishi. Paleometall davri ishlab chiqaruvchi xo'jalikga asoslangan Drevneyamnaya (qadimgi chuqur) madaniy-tarixiy birligi. Drevneyamnaya madaniyati tarqalgan hududlar. Aravaning paydo bo'lishi va chorvador qabilalar migratsiyasi. Qozog'istonning eneolit davri Botay madaniyati. Janubiy Uralning eneolit davri Mulino II, Davlekanovo II, Surtandi, Uzunkul, Sabakti va boshqa manzilgohlari. Uyjoylar.

M22	Ural-Oldoyning bronza davri arxeologiyasi Janubiy Sibirda eneolit davri Afanasev madaniyatiga oid manzilgohlar va qabr-qo'rg'onlari: Afanasev madaniyatining irqiy mansubligi. Janubiy Sibirda eneolit davri Okunev madaniyati. Okunev madaniyati genezisi. Afanasev va Okunev madaniyatlariga oid arxeologiya yodgorliklari: Tes, Sida, Karasuk III, Chernovaya, Ust Koksa, Ust Kuyum, Okunev Ulus, Tas Xaza va boshqalar. Uyjoylar. Xo'jalik xususiyatlari va ularning Yevrosiyo dashti tabiiygeografi k sharoitiga bog'liqligi. Metallurgiya. Kulolchilik. Moddiy madaniyat. Diniy qarashlar. Andronovo madaniyati. Andronovo madaniyati tarqalgan hududlar va uning tadrijiy bosqichlari. Manzilgohlar va qabrlar. Sintashta va Arkaim. Manzilgohlarning mudofa tizima. Zodagonlar qabr qo'r g'onlari. Sopol buyumlari. Metallarga ishlov berish darajasi. Mehnat qurollari. Chorvachilik va motiga dehqonchiligi. Andronovo madaniyatining shakllanish masalalari. Andronovo madaniyat ining janubiy o'troq dehqonchilik hududlariga ta'siri. Janubiy Sibirming so'nggi bronza davri ar xeologiyasi.
M23	Hindistonning qadimgi davri arxeologiyasi Shimoliy Belujistonda ilk dehqonchilik asoslangan Mergar madaniyatining shakllanishi. Mergar , KiliGxul Muhammad manzilgohlari va ularning bosqichlari. Gang hududlarida ilk dehqonchilikning shakllanishi masalalari. Janubi-sharqiy Osiyo turli tabiiy sharoitlardan tashkil topgan hududlarning neolit davri xususiyatlari. X o'jalik va moddiy madaniyati. Shimoliy Belujistonda ilk dehqonchilik asoslangan Mergar mada niyatining shakllanishi. Mergar, Kili-Gxul Muhammad manzilgohlari va ularning bosqichlari. Gang hududlarida ilk dehqonchiliknin g shakllanishi masalalari. Janubi-sharqiy Osiyo turli tabiiy sharoitlardan tashkil topgan hududlarning neolit davri xususiyatlari. X o'jalik va moddiy madaniyati. Hindistonda o'troq dehqonchilik madaniyatining kengayishi. Hin d vodiysida Kvetta, Amri va Zxob madaniyatlari. Dehqonchilik qishloqlari va uy-joy qurilishi.
M24	Sharqiy Osiyoning qadimgi davr arxeologiyasi Sharqiy Osiyoning neolit davri xo'jaligi va moddiy madaniyati. Xuanxe va Yanszi vodiylari neo lit davrida. Mil.avv. IV ming yillikda Xuanxening o'rta oqimi hududida ilk dehqonchilikning qa ror topishi. Yanshao madaniyati. Banpo manzilgohi. Ixtisoslashgan hunarmandchilik. So'nggi n eolit davri Lushan arxeologiya majmuasi. Xitoyda sivilizatsiyaning shakllanish shart-sharoitlari. Erlitou ilk Shan davri ilk shaharlari. Erligan bosqichi. Shan-in davri. Chjenchjou manzilgohi. Mudofaa tizimi. Tagkursi ustida bunyod etilgan saroy va ibod atxonalar. Aholi o'rtasida tabaqalanishining kuchayishi. Metallurgiyaning shakllanishi. Moddiy madaniyat va tasviriy san'at. Savdo va hunarmandchilik turlarining rivojlanishi. Anyan yodgorlig i. Mahobatli qabrlar. Sirtida bo'rtma naqshli yirik mis eidishlarning paydo bo'lishi. O'rta Shan- ilk Chjou davri jamiyatidagi chuqur o'zgarishlar. Ixtisoslashgan hunarmandchilikning takomill ashishi. Zargarlik san'ati. Yozuv.
M25	Koreya va Yaponiyaning qadimgi davr arxeologiyasi Koreyaning neolit davri xususiyatlari. Bronza davri VIII-VII asrlarda temirdan foydalanishning boshlanishi. Dastlabki davlat birlashmasi. Choson. Yap o niya neolit davrida. Dzyomon madaniyati va uning bosqichlari. Dastlabki kulolchilik buyumlari

	ning paydo bo'lishi. Yayoy madaniyati va uning bosqichlari. Yaponiyada mil.av. II asrda qabilalar ittifoqi birlashishi jarayoning kechishi.
M26	Janubi-sharqiy Osiyoning qadimgi davr arxeologiyasi Janubi-sharqiy Osiyo ilk sivilizatsiyaning shakllanish shart-sharoitlari. Hindixitoy yarim orolidagi bronza davr Funnguyen va Dongdau madaniyatlari. Janubisharqiy Osiyoda Dongshon sivilizatsiyasining shakllanishi va tarqalgan hududlari. Xo'jalik xususiyatlari. Moddiy madaniyat. Bronzadan ishlangan mehnat qurollari. Metallarga solingan tasvirlar. Uy-joylari. Ijtimoiy tuzilmalar va ma'naviy madaniyat.
M27	Qadimgi Peru va Mezoamerika arxeologiyasi Ekvadorda dehqonchilik va baliqchilik xo'jaligiga asoslangan qabilalarning paydo bo'lishi. Peruda Uaka-Priyeta madaniyati. And tog'lari hududlarida (mil. av. VII-III ming yilliklar) o'simliklarni madaniylashtirishning boshlanishi va ilk dehqonchilik. Pikimachay g'ori va unin bosqichlari: Xayva, Piki va Chiua. Chavin komplekslari. Mochikada sivilizatsiyaning paydo bo'lishi. Mezoamerikaning ilk dehqonchilik jamoalari. Markaziy Amerikada o'troq dehqonchilik madaniyatining rivojlanishi. Ekvadorda Pedro Xormige majmuasi va Valdiviya madaniyatlari. Dehqonchilik va baliqchilik bilan shug'ullanuvchi qabilalar. Peru qirg'oqlarida Uaka-Piyeta madaniyati va uning xo'jalik xususiyati. Aspero manzilgohi. Mahobatli imoratlardan tashkil topgan manzilgoh majmualari: Serro-Sechin, Gorgay, Pako-pampa. Sopol idishlar.
M28	Temir davrining umumiy tavsifi "Temir davri" va "ilk temir davri" tushunchalari. Temirni o'zlashtirish jarayoni va uning madaniy tarixiy ahamiyati. "Temir davri" va "ilk temir davri" terminlarining tavsiflanishi: filosofik etnik nuqtai nazar (Gesiod, Publiy Ovidiy Nazon va boshqalar) va sof texnologik nuqtai nazar (Tit Lukretsiy Kar, K.Yu. Tomsen, Y. Ya. Verso va boshqalar) Temirni o'zlashtirishning obektiv qonuniyatlari va bu jarayonning madaniy tarixiy mohiyati. Bronza va temir davri oralig'idagi chegara muammolari: K.Yu. Tomsena, Y.Ya. Verso, G. Mortile, G. Obermayera va J. Desheletta fikrlari. O. Monteliusa nuqtai nazari. Temirni o'zlashtirishdagi ayrim muammolar. Meteorit temirning kashf qilinishi va foydalanilishi. Meteorit temiridan ishlangan qadimgi narsalar (Samarra, Gers, Meduma, Meskalam-duga, Aladja-Guyuk, Boldirevo, Bichkin Buluk, Tutanxamon sag'analari va boshqalar).
M29	G'arbiy va Markaziy Yevropa arxaik davri arxeologiyasi. Galshtat madaniyati. Galshtat madaniyatining kelib chiqishi, rivojlanish bosqichlari. Qabr, qo'rg'onlar. Galshtat madaniyati xronologiyasi. (O. Monteliusa, P. Rayneke, X. Myullera-Karpe, R. Pittioni, G. Parsingera, K. Metsner-Nebelsik ishlari). Galshtat madaniyati hududi va etnik tarkibi: madaniyat o'chog'i va tarqalish hududlari. Illiriy va keltlar. Galshtat madaniyati taqdiri. Galshtat madaniyati yodgorliklarining asosiy tiplari. Arxitekturasi. Manzilgohlar (Geyneburg, Donya dolina, Neyxeyzel, Kamp-de Shato va boshqalar). Fortifikatsiya va plani. Uy-joylar, qo'rg'onlari. Galshtat madaniyati keramikasi. Xo'jaligi: dehqonchilik, chorvachilik, qora va rangli metalurgiya, to'qimachilik va boshqalar. Mehnat qurollari. Kiyim, bezaklar.

M30	Janubiy Yevropaning arxaik davri arxeologiyasi Ilk temir davrida Italiya. Vallinova madaniyati. Villanova madaniyatining kelib chiqishi, rivojlanish bosqichlari. Villanova madaniyati xronologiyasi. Villanova madaniyati hududi va etnik tarkibi: madaniyat o'chog'i va tarqalish hududlari. Turdosh madaniyatlari. Villanova madaniyati yodgorliklarining asosiy tiplari. O'ziga xos xususiyatlari. Arxitekturas. Manzilgohlar. Fortifikatsiya va plani. Uy-joylar, qo'rg'onlari. Villanova madaniyati keramikasi. Xo'jaligi: dehqonchilik, chorvachilik, qora va rangli metallurgiya, to'qimachilik va boshqalar. Gollaseka madaniyati. Gollaseka madaniyatining paydo bo'lishi va rivojlanish bosqichlari. Xronologiyasi. Gollaseka madaniyati hududi va etnik tarkibi: madaniyat o'chog'i va tarqalish hududlari. Asosiy yodgorliklari. Qurulish konstruksiyasi va materiallari. Qabr, qo'rg'onlar. Diniy qarashlari.
M31	Janubiy Yevropaning arxaik davri arxeologiyasi Ilk temir davrida Italiya. Vallinova madaniyati. Villanova madaniyatining kelib chiqishi, rivojlanish bosqichlari. Villanova madaniyati xronologiyasi. Villanova madaniyati hududi va etnik tarkibi: madaniyat o'chog'i va tarqalish hududlari. Turdosh madaniyatlari. Villanova madaniyati yodgorliklarining asosiy tiplari. O'ziga xos xususiyatlari. Arxitekturas. Manzilgohlar. Fortifikatsiya va plani. Uy-joylar, qo'rg'onlari. Villanova madaniyati keramikasi. Xo'jaligi: dehqonchilik, chorvachilik, qora va rangli metallurgiya, to'qimachilik va boshqalar. Gollaseka madaniyati. Gollaseka madaniyatining paydo bo'lishi va rivojlanish bosqichlari. Xronologiyasi. Gollaseka madaniyati hududi va etnik tarkibi: madaniyat o'chog'i va tarqalish hududlari. Asosiy yodgorliklari. Qurulish konstruksiyasi va materiallari. Qabr, qo'rg'onlar. Diniy qarashlari.
M32	Kavkazning arxaik davri arxeologiyasi Kaban madaniyati. Xronologiya: bronza davri va temir davri. Madaniyatning etnik muammo aloqatlari. Madaniyatning avtohton elementlari. Xo'jalik turlari. Kaban madaniyatida metallurgiya ni o'rni. Mahalliy turlari. Manzilgohlar: plani, joylashuvi va h.k. Qabr: tosh qutilar, qabr, qo'rg'onlar. Ko'mish marosimlari. Ho'jaligi. Hunarmandchiligi, Diniy qarashlar. Meot madaniyati. Manbalar, Xronologiyasi va asosiy etaplari. Qabrlardan topilgan ashyolar. Protomeot davri yodgorliklari (Nikolayevskiy, Kubanskiy, Fars va boshqalar). Qo'rg'onlar (Uashxitu-1 i Uashxitu-2). Meot madaniyati, skifo-meot va meot-sarmat madaniyatlari simbiozi. Kelermess, Uls va Ulyap qo'rg'onlari. Yettiaka(Semibrat) shahri va qo'rg'onlari, Yelizavet shahri va qo'rg'onlari, Karagodeuashx, Katta Egizaklar, Ust-Labin va Pashkov qabr-qo'rg'onlari. Moddiy madaniyatining asosiy hususiyatlari. Meot madaniyati asoschilarining taqdiri. Kavkazorti hududlarining ilk temir davri tavsifi. Kavkazorti hududlarida temirni o'zlashtirish jarayonlari. Kaban, urart va eronning ta'siri. Kolxid madaniyati. Kolxid madaniyatining asosiy hususiyatlari. Manzilgohlar(Dablagomi va boshqalar).
M33	Janubiy Osiyo arxaik davri arxeologiyasi Hindiston. Temir davriga o'tilishi. Temir davri moddiy madaniyati evolyutsiyachi. Ilk hududiy davlatning paydo bo'lishi. Hind vodiysida temirning ho'jalik ishlarida keng ishlatilishi. Arxaik

	davri yozma manbalari(Rigveda). Ilk temir davri madaniyatlari. Madaniyatlar sintezi. Arxeologik yodgorliklari. Ho'jaligi. Hunarmandchiligi, Diniy qarashlar va h.k.
M34	Antik davrining umumiy tavsifi Antik davrda bo'lgan o'zgarishlar. Yevropa va Osiyodagi quldorlik davlatlarining paydo bo'lishi. Yunon koloniyalashtirilishi. Sharq sivilizatsiyasi, shahar madaniyati, Baqtriya, Qadimgi Xorazm, Farg'ona moddiy madaniyati, Me'morchiligida, mudofaa inshootlari, diniy va dunyoviy monumental inshootlarning paydo bo'lishi, shahar madaniyati taraqqiyoti va boshqalar.
M35	Yevropaning antik davri arxeologiyasi Antik davri ijtimoiy-siyosiy munosabatlari. Ilk antik davri. Klassik antik davri. So'nggi antik davri. Ellinizm. Parfenon. Metapont. Minoy va Miken sivilizasiyalari. Ilk, o'rta va quyi Minoy davrlari. Artur Evans. Ilk, o'rta va so'nggi ellada bosqichlari. Qadimgi Nim. Fanagoriya, Xersones, Olviya. Yunon shaharlari. Niki Anteros ibodatxonasi. Nemis arxeologi T. Vigand. Erehteyon ibodatxonasi. Italiya. Etrusklar. Kolizey amfiteatrlari.
M36	Yevropaning antik davri arxeologiyasi Antik davri ijtimoiy-siyosiy munosabatlari. Ilk antik davri. Klassik antik davri. So'nggi antik davri. Ellinizm. Parfenon. Metapont. Minoy va Miken sivilizasiyalari. Ilk, o'rta va quyi Minoy davrlari. Artur Evans. Ilk, o'rta va so'nggi ellada bosqichlari. Qadimgi Nim. Fanagoriya, Xersones, Olviya. Yunon shaharlari. Niki Anteros ibodatxonasi. Nemis arxeologi T. Vigand. Erehteyon ibodatxonasi. Italiya. Etrusklar. Kolizey amfiteatrlari.
M37	Janubiy Osiyoning antik davr arxeologiyasi Janubiy Osiyoning antik davriga umumiy tavsif, Xitoyning janubi va Hindiston yarim orolida tarqalgan antik davri madaniyatlari, o'rganilgan shaharlar, aholining diniy ta'limotlari, Hindistondagi davlatlar, Magadha davlati ijtimoiy, siyosiy, madaniy hayoti. Haykaltaroshlikda buddaviylik ta'siri. . Bu davrda qurilish, me'morchilik, metallga ishlov berishning rivoji. Guptalar davlati, g'or ibodatxonalari, Ajanta. Makedoniyalik Aleksandirning Hindistonga yurishi.
M38	G'arbiy Osiyoning antik davri arxeologiyasi. G'arbiy Osiyoning antik davriga umumiy tavsif, Eron, Arabiston yarimorolidagi antic davr yodgorliklari, o'rganilgan shaharlar, aholining diniy ta'limotlari. Bu davrda qurilish, me'morchilik, metallga ishlov berishning rivoji. Eronning Salavkiylar davlati tarkibiga kirishi, davlati ijtimoiy, siyosiy, madaniy hayoti. Bu hududda olib borilgan arxeologik tadqiqotlar.
M39	Shimoliy Osiyoning antik davri arxeologiyasi Shimoliy Osiyoning antik davriga umumiy tavsif, Mongoliya, Manjuriya hududlarida o'rganilgan antic davri yodgorliklari, o'rganilgan shaharlar, aholining diniy ta'limotlari. Bu davrda qurilish, me'morchilik, metallga ishlov berishning rivoji. Ijtimoiy, siyosiy, madaniy hayoti. Bu hududda olib borilgan arxeologik tadqiqotlar.
M40	O'rta Osiyo antik davri arxeologiyasi Markaziy Osiyo hududida qadimgi davrda shakllangan davlatlar. Sharq sivilizatsiyasini, shahar madaniyatini Baqtriya, Qadimgi Xorazm, Farg'ona moddiy madaniyati, O'rta Osiyo hududida mil.av. IV– milodiy IV asrlarga oid yodgorliklarda keng miqyosdagi arxeologik tadqiqotlar, O'zbekiston hududida M.E.Masson rahbarligida Termiz arxeologiya ekspeditsiyasi, Ya.G'.G'ulomov nomidagi Arxeologiya institutining

	arxeologiya guruhi O'zbekistonning barcha viloyatlarida, S.P.Tolstov rahbarligidagi Xorazm arxeologiya-etnografiya ekspeditsiyasi, Xorazm vohasida V.M.Masson rahbarligida Baqtriya ekspeditsiyasi, G.A.Pugachenkova rahbarligida Xamza nomidagi san'atshunoslik ekspeditsiyasi.
M41	Afrika antik davri arxeologiyasi Afrikada antik davr yodgorliklarida olib borilgan arxeologik tadqiqotlar, Misrga yunon-makedon bosqini (mill. avv. 332-331). Meroe davlati. Nubiyadagi arxeologik tadqiqotlar, 1929-yil to'g'on qurilishi, amerikalik D.Raysens tadqiqotlari, 1916-1926-yillardagi tadqiqotlar, Napata va Meroedagi tadqiqotlar. Shoh Ergamid. Markaziy Afrika arxeologiyasi, janubiy Afrika arxeologiyasi.
M42	Amerikaning antik davr arxeologiyasi Amerika antic davriga umumiy tavsif, Amerikada antik davr yodgorliklarida olib borilgan arxeologik tadqiqotlar, Shimoliy amerika hindulari moddiy madaniyati, olib borilgan tadqiqotlar. Genri Villiard rahbarligidagi Peru va Boliviya ekspeditsiyasi, Naska madaniyati, Naska geogiliflari tadqiq etilishi, Toribu Mejianing tadqiqotlari, Teotexuan qadimgi dunyoning eng yirik markazlaridan biri. Monte-Albana madaniyati. Lima hududidagi Garagay majmuasi.
M43	Antik davrning insoniyat tarixidagi o'rni Antika iborasi lotincha «antigus» so'zidan olingan va u qadimgi degan ma'noni anglatadi. Bu ibora XV asrda Italiya gumanistlari tomonidan qo'llanilgan, u asosan qadimgi Yunon va Rim madaniyati va san'atini ta'riflash uchun qo'llanilgan. U quldorlik davlatlarining paydo bo'lishi, rivojlanishi va inqirozga yuz tutishini ta'riflaydi. Aynan Yunoniston va Rimning qadimgi madaniyat o'chog'i, deb qabul qilinishida ramziy ma'no bor. Chunki bu hududda qadimdan buyuk davlatlar hukm surgan bo'lib, ularning har biri qaysidir ma'noda jahon madaniyatiga ulkan hissa qo'shgan. Antik davrda bo'lgan o'zgarishlar. Yevropa va Osiyodagi quldorlik davlatlarining paydo bo'lishi. Yunon koloniyalashtirilishi. Sharq sivilizatsiyasi, shahar madaniyati, Baqtriya, Qadimgi Xorazm, Farg'ona moddiy madaniyati, Me'morchiligida, mudofaa inshootlari, diniy va dunyoviy monumental inshootlarning paydo bo'lishi, shahar madaniyati taraqqiyoti va boshqalar.
M44	O'rta asrlar davrining umumiy tavsifi. Ilk o'rta asrlarning boshlanishi, feodalizm davlatlarining vujudga kelishi, Yevropa ilk o'rta asrlar arxeologiyasi, Osiyo ilk o'rta asrlar arxeologiyasi, rivojlangan o'rta asrlar, ilk va rivojlangan o'rta asrlarda yevropa me'morchiligidagi o'zgarishlar O'rta Osiyoda o'rta asrlar davrining dastlabki bosqichi yirik davlatlar – Kushonlar saltanati va Qang' davlati konfederatsiyasining inqirozi va ular ustiga xionitlar, kidaritlar va eftalitlar kabi ko'chmanchi qabilalarning ommaviy ravishda bostirib kirishi bilan boshlandi. Bu ikki davlatning tanazzuli O'rta Osiyo hududlariga Eron sosoniylarining istilochilik harakatini faollashtirdi. \
M45	Yevropa o'rta asrlar arxeologiyasi O'rta asrlar g'arbiy Yevropa, sharqiy Yevropa arxeologiyasi. Markaziy va janubiy Yevropa o'rta asrlar arxeologiyasi. Me'morchilikdagi o'zgarishlar. Roman uslubi, gotika uslubi, Vizantiya davlatidagi me'moriy obidalar. X-XI asrlarga kelib sharqiy Yevropada xoch gumbazli cherkovlar ko'plab qurila boshladi. Afinadagi

	Dafna ibodatxonasi. Butun Vizantiya bo'ylab o'sha davr shahar va viloyat zodagonlari uylari ham o'rganilgan. Vizantiyaning XIII asrgacha bo'lgan me'morchiligi eng rivojlangan va takomillashgan edi. Bolgariya, Serbiya, Rus me'morchiligi. Dekorativ ansambillar. Sitsiliyada, Bolqon davlatlari va Qirimdagi arxeologik yodgorliklar.
M46	Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasi Sharqiy Osiyoning ilk o'rta asrlar davri arxeologiyasi. Janubiy Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasi. G'arbiy va Shimoliy Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasi. O'rta osiyoning o'rta asrlar arxeologiyasi. O'rta Osiyo xalqlarining ma'lum bosqichi IV-V asrlarda shakillanib VI-VIII asrlarda rivojlangan ilk feodal munosabatlar davrida mansubdir. Shimoli-g'arbiy Ustrushonaxududlarini va xususan Jizzax vohasini muhim, o'troq xayot tarzida o'tgan ko'chmanchi xalqlar tomonidan ommaviy o'zlashtirilishi xuddi shu davrlarga to'g'ri keladi. Shu sababli mazkur regionning ilk o'rta asr davriga oib yodgorliklarni o'rganish arxeologiya fani uchun o'troqlashgan xalqlarning ilk tarixi moddiy madaniyati haqida o'ta muhim va qiziqarli ma'lumotlarni beradi. Xitoydagi Xan imperiyasining parchalanishi. Hindixitoy yarimorolining o'rta asrlar davri arxeologiyasi. Hindiston o'rta asrlar davri arxeologiyasi. Eron o'rta asrlar davri arxeologiyasi. Arabiston yarimoroli o'rta asrlar davri arxeologiyasi
M47	Afrika o'rta asrlar davri arxeologiyasi Shimoliy Afrika o'rta asrlar davri arxeologiyasi. Markaziy Afrika o'rta asrlar davri arxeologiyasi. Janubiy Afrika o'rta asrlar davri arxeologiyasi. G'arbiy Afrika o'rta asrlar davri arxeologiyasi. Arxeologik tadqiqotlar. O'rganilgan madaniyatlar. Misrda Amerika va Yevropa arxeologlarining olib borgan tadqiqotlari. Meroe davlati. Nubiyadagi arxeologik tadqiqotlar, 1929-yil to'g'on qurilishi, amerikalik D.Raysens tadqiqotlari, 1916-1926-yillardagi tadqiqotlar, Napata va Meroedagi tadqiqotlar. Xartum universiteti olib borgan tadqiqotlar
M48	Amerikaning o'rta asrlar davri arxeologiyasi Amerika antik davriga umumiy tavsif, Amerikada antik davr yodgorliklarida olib borilgan arxeologik tadqiqotlar, Shimoliy amerika hindulari moddiy madaniyati, olib borilgan tadqiqotlar. Genri Villiard rahbarligidagi Peru va Boliviya ekspeditsiyasi, Naska madaniyati, Naska geogiliflari tadqiq etilishi, Toribu Mejianing tadqiqotlari, Teotexuan qadimgi dunyoning eng yirik markazlaridan biri. Monte-Albana madaniyati. Lima hududidagi Garagay majmuasi. Olmek madaniyati. Tres-sapoteslar olmeklarning diniy markazlari bo'lishgan.
M49	O'rta asrlar davrning insoniyat tarixidagi o'rni O'rta asrlar feodal yer egaligi munosabatlari davri bo'lib uch bosqichdan iborat: 1) ilk o'rta asrlar (V - IX asrlar); 2) rivojlangan o'rta asrlar (IX - XV asrlar); 3) so'nggi o'rta asrlar (XVI - XVII asrning o'rtalari) ni o'z ichiga oladi. Ilk o'rta asrlarda to'qimachilik O'rta Osiyo hunarmandchiligining ustivor yo'nalishiga aylandi. Ayniqsa ipak mahsulotlarini ishlab chiqarish keng yo'lga qo'yilgan. Arxeologik materiallarning guvohlik berishicha ipak qurtini boqish Qadimgi Baqtriyada bronza davridan ma'lum bo'lgan. Antik davri va ilk o'rta asrlarga kelib, ipakchilik bilan shug'ullanish So'g'diyona va Farg'ona vodiysiga ham keng yoyildi. Ipakchilikning jahonga mashhur markazlari paydo bo'ldi. Yevropadagi buyuk ko'chishlar. Feodal tarqoqlik. Me'morchilikdagi o'zgarishlar. Roman uslubi, gotika uslubi, Vizantiya davlatidagi me'moriy obidalar. X-XI asrlarga kelib sharqiy Yevropada xoch gumbazli cherkovlar ko'plab qurila boshladi.

Fan mazmuni:

III. Mashg'ulotlar shakli: seminar (S)

S1	Kirish. Fanning maqsad va vazifasi.
S2	Pleistotsen davri ekologiyasi
S3	Insoniyatning paydo bo'lishi va uning er yuzida tarqalishi to'g'risidagi nazariyalar
S4	Insoniyatning paydo bo'lishi va uning er yuzida tarqalishi to'g'risidagi nazariyalar
S5	Antropogenez jarayoni
S6	Afrika qit'asida odamzodning paydo bo'lishi va tarqalishi. Zinjantrop, Avstralopitek
S7	Afrikaning paleolit davri arxeologiyasi
S8	YAqin va O'rta Sharq paleolit davri arxeologiyasi
S9	Evropaning paleolit davri arxeologiyasi
S10	MDX paleolit davri arxeologiyasi
S11	Janubiy-Sharqiy Osiyoning paleolit davri arxeologiyasi
S12	Uzoq Sharq hududining paleolit davri arxeologiyasi
S13	Paleolit davri san'ati
S14	Mezolit davri umumiy tavsifi
S15	Yaqin va O'rta Sharq mezolit davri arxeologiyasi
S16	Old Osiyoning neolit davri arxeologiyasi
S17	Afrikaning neolit davri arxeologisi
S18	Janubiy va janubi-sharqiy Osiyo hududlari neolit davrida.
S19	Yevropada ilk dehqonchilik madaniyatining shakllanishi.
S20	Mesopotamiyaning eneolit davri arxeologiyasi
S21	Mesopotamiyaning bronza davri arxeologiyasi
S22	Kichik Osiyoning eneolit davri arxeologiyasi
S23	Kichik Osiyoning bronza davri arxeologiyasi
S24	Sharqiy O'rta Yerdengizi hududining eneolit davri arxeologiyasi
S25	Sharqiy O'rta Yerdengizi hududining bronza davri arxeologiyasi
S26	Misrning qadimgi davr arxeologiyasi
S27	Eronning eneolit-bronza davri arxeologiyasi
S28	Eneolit davri umumiy tavsifi
S29	Bronza davri umumiy tavsifi
S30	Afg'onistonning eneolit davri arxeologiyasi
S31	Kavkazning eneolit davri arxeologiyasi
S32	Kavkazning bronza davri arxeologiyasi

S33	Eneolit davri Egey madaniyati
S34	Bronza davri Egey madaniyati
S35	Janubi-sharqiy Yevropaning eneolit davri arxeologiyasi
S36	Janubi-sharqiy Yevropaning bronza davri arxeologiyasi
S37	Hindistonning eneolit davri arxeologiyasi
S38	Hindistonning bronza davri arxeologiyasi
S39	Janubi-sharqiy Osiyoning bronza davri arxeologiyasi
S40	Xitoyning Eneolit davri arxeologiyasi
S41	Xitoyning bronza davri arxeologiyasi
S42	Yaponiyaning qadimgi davr arxeologiyasi
S43	Koreyaning qadimgi davr arxeologiyasi
S44	Afrikaning Eneolit davri arxeologiyasi
S45	Afrikaning Bronza davri arxeologiyasi
S46	O'rta Osiyo eneolit davri arxeologiyasi
S47	O'rta Osiyo Bronza davri arxeologiyasi
S48	Eneolit davrining insoniyat tarixidagi o'rni
S49	Bronza davrining insoniyat tarixidagi o'rni
S50	Antik davrning umumiy tavsifi
S51	Antik davriga oid yodgorliklarda olib borilgan ilk tadqidlar tarixi
S52	G'arbiy Yevropa antik davr arxeologiyasi
S53	Markaziy Yevropa antik davr arxeologiyasi
S54	Janubi-sharqiy Yevropaning antik davri arxeologiyasi
S55	Sharqiy Osiyoning antik davri arxeologiyasi
S56	Janubi-sharqiy Osiyoning antik davri arxeologiyasi
S57	G'arbiy Osiyoning antik davri arxeologiyasi
S58	Shimoliy Osiyoning antik davri arxeologiyasi
S59	O'rta Osiyo antik davri arxeologiyasi
S60	O'rta Osiyo antik davri arxeologiyasi
S61	Afrikaning janubiy qismi antik davri arxeologiyasi
S62	Afrikaning shimoliy qismi antik davri arxeologiyasi

S63	Amerikaning antik davri arxeologiyasi
S64	Antik davrni arxeologik o'rganilishi. Yutuqlar, Kamchiliklar, Muommolar
S65	Antik davrning insoniyat tarixidagi o'rni
S66	O'rta asrlar davrining umumiy tavsifi
S67	O'rta asrlar davrga oid yodgorliklarda olib borilgan ilk tadqiqotlar tarixi
S68	G'arbiy Yevropa o'rta asrlar davri arxeologiyasi.
S69	Markaziy Yevropa o'rta asrlar davri arxeologiyasi.
S70	Janubiy va Sharqiy Yevropaning o'rta asrlar davri arxeologiyasi
S71	Sharqiy Osiyoning o'rta asrlar davr arxeologiyasi
S72	Janubi Osiyoning o'rta asrlar davr arxeologiyasi
S73	G'arbiy Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasi
S74	Shimoliy Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasi
S75	O'rta Osiyo o'rta asrlar davri arxeologiyasi
S76	Afrikaning janubiy qismi o'rta asrlar davri arxeologiyasi
S77	Afrikaning shimoliy qismi o'rta asrlar davri arxeologiyasi
S78	Amerikaning o'rta asrlar davri arxeologiyasi
S79	O'rta asrlar davrni arxeologik o'rganilishi. Yutuqlar, Kamchiliklar, Muommolar
S80	O'rta asrlar davrning insoniyat tarixidagi o'rni
Mashg'ulotlar shakli: 3-4 semester Amaliy (A - 12 soat)	
A1	GIS asosida Evropaning paleolit davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash
A2	GIS asosida MDX paleolit davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash
A3	GIS asosida Yevropaning eneolit-bronza davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash
A4	GIS asosida Afrika qit'asining eneolit-bronza davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash
A5	GIS asosida Osiyo qit'asining eneolit-bronza davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash
A6	GIS asosida Yaqin sharq mintaqasining eneolit-bronza davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash

Mashg'ulotlar shakli: 5-6 semester Amaliy (A - 8 soat)	
GIS asosida	Evropaning temir davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash
GIS asosida	MDX temir davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash

GIS asosida Yevropaning o'rta asrlar davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash

GIS asosida Afrika qit'asining o'rta asrlar davri yodgorliklar kartografiyasini yaratish ustida ishlash

IV. Mustaqil ta'lim

"Jahon arxeologiyasi" fani bo'yicha mustaqil talim topshiriqlarining bajarilishi.

№	Mustaqil ta'lim mavzulari
1.	Arxeologiyasi fanining shakllanish bosqichlari.
2.	Pleystotsen davri ekologiyasining qadimgi odamlar hayotiga ta'siri
3.	Yevropada qadimiy gominidlar bo'yicha dastlabki tadqiqodlar
4.	Antropogenez jarayoni mohiyati va tarixshunosligi
5.	Tosh davrida Afrika
6.	Yaqin va O'rta Sharq paleoliti makonlari
7.	Yevropa qadimgi tosh davri madaniyatlari
8.	Yevropa so'ngi tosh davri san'ati
9.	Janubiy va Janubiy-Sharqiy Osiyo paleoliti tosh industriyasi
10.	Uzoq Sharq paleoliti
11.	Sharqiy Yevropa va Kavkaz paleolitining o'ziga xos tomonlari.
12.	O'rta Osiya paleolit davrida
13.	Yevropa mezolit davri san'ati
14.	Old Osiyoning mezolit davri tosh qurollari.
15.	Afg'onistonning paleometal davri arxeologiyasi
16.	Kavkazning eneolit va bronza davri madaniyatlari arxeologiyasi
17.	Egey madaniyatining kelib chiqishi va taraqqiyoti
18.	Janubi-sharqiy Yevropaning eneolit davri madaniyatlari
19.	Janubi-sharqiy Yevropaning bronza davri bezakli sopollari
20.	Hind sivilizatsiyasi taraqqiyoti
21.	Xarappa madaniyati
22.	Janubi-sharqiy Osiyoda metal davri jamoalari modiy madaniyati
23.	Xitoyda Eneolit va bronza davri madaniyatlarining shaklanishi
24.	Yaponiyaning qadimgi davr arxeologiyasi
25.	Koreyaning qadimgi davr arxeologiyasi
26.	Afrikaning Eneolit davri arxeologiyasi

27.	Afrikaning Bronza davri arxeologiyasi
28.	Koreyaning qadimgi davr arxeologiyasi
29.	Old Osiyoning eng qadimiy shaharlarining shakllanishi
30.	Chatalgyuk yodgorligi arxeologiyasi
31.	Mesopatamiya tamaduni.
32.	Kavkaz dolmenlari.
33.	Yevropaning ilk temir davri manzilgohlari qurulish madaniyati
34.	Sharqiy Osiyoning ilk temir davri manzilgohlari
35.	Janubi-sharqiy Osiyoda kulolchilikka asos solinishi
36.	Xitoy temir davri shaharlari
37.	Janubiy Osiyo arxaik davri jamoalari modiy madaniyati
38.	Erondagi temir davri kulolchilik taraqqiyoti
39.	Old Osiyoning temir davri shaharlari arxeologiyasi
40.	G'arbiy Osiyo arxaik davri shaharlari arxeologiyasi
41.	Kavkazning temir davri manzilgohlari arxeologiyasi
42.	Afrika arxaik davri dehqon jamoalari moddiy madaniyati
43.	Qadimgi Peru va Mezoamerikaning dafslabki sopollari.
44.	Mezoamirikaning ilk shaharlari
45.	O'rta Osiyoning temir davri kulolchiligi
46.	O'rta Osiyoning ilk temir davri shaharlari
47.	Antik davr arxeologiyasi tarixshunosligi
48.	Qadimgi Yunoniston antik davr shaharsozligi
49.	Qadimgi Yunoniston antik davr kulolchiligi
50.	Antik davr Rim madaniyati ravnaqi

51.	Antik davr tamaddunining tarqalishi
52.	Oyxonim shahri arxeologiyasi
53.	Yunon-Baqtriya arxeologiyasi
54.	Antik davrda Markaziy Amerika
55.	Yunon madaniyatining G'arbiy Osiyoga tarqalishi
56.	Palmira shahri
57.	Qadimgi Yunoniston antik davr mi'morchiligi: ibodatxonalar, saroylar va haykaltaroshlik
58.	Kichik Osiyo antik davrda
59.	Antik davr kulolchilik an'alarining O'rta Osiyo kulolchiligiga ta'siri
60.	Shimoliy Afrika antik davrda
61.	Antik davrning insoniyat tarixidagi o'rni
62.	O'rta asrlar davrining dunyoda kechish xranologiyasi
63.	O'rta asrlar davrini xaritalashtirish
64.	G'arbiy Yevropa o'rta asrlar davri madaniyatlarining kelib chiqishi va taraqqiyoti
65.	Markaziy Yevropaning o'rta asrlar davri yodgorliklarini xaritalashtirish
66.	Yevropaning sharqi va shimoliy qismlari yodgorliklari o'rganilishi
67.	Sharqiy osiyo arxeologik yodgorliklarini xaritalashtirish
68.	Janubiy Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasini o'rgangan olimlar
69.	G'arbiy Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasi o'rganilishi tarixi
70.	Osiyoning shimoliy qismlari o'rta asrlar davrida
71.	O'rta Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasi o'rganilishi tarixi
72.	O'rta Osiyoning o'rta asrlar davri yodgorliklari xaritasi
73.	O'rta Osiyoning o'rta asrlar davri arxeologiyasini o'rgangan olimlar
74.	Afrikaning o'rta asrlar davri arxeologiyasi o'rganilishi tarixi
75.	Afrikaning o'rta asrlar davri arxeologik yodgorliklarini xaritalashtirish

76.	Amerikaning o'rta asrlar davri arxeologiyasi
77.	Evropa o'rta asrlar davri yodgorliklarining tuzilishi
78.	Osiyoning o'rta asrlar davri yodgorliklarining tuzilish
79.	Dunyo o'rta asrlar davri yodgorliklarining tuzilishidagi o'xshash jihatlar

3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • "Jahon arxeologiyasi" fanidan talabalar, ushbu davrda tarixiy tadqiqotlar ko'lami, davrning o'z dolzarb muammosini tadqiqotlarning metodologik asoslari haqida <i>tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>; • Talaba "Jahon arxeologiyasi" fanining alohida fan sifatida mavqyeiga ega bo'lishi, o'rganilayotgan davr va bugungi kun tarix fanining dolzarb muammolarini to'g'ri talqin qilish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>. • Talaba o'zlashtirayotgan fan bo'yicha egallagan bilimlarini tahlil qilish to'plangan tarixiy tajribani ilmiy va pedagogik amaliyotda samarali qo'llash <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • munozara, • o'z-o'zini nazorat. • "Aqliy hujum", • "Muammo"; • Krossvord • Annogrammalar • Ko'chma dars mashg'ulotlari
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy nazorat shakllari, hamda mustaqil ta'limda berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

Handwritten signature

Asosiy adabiyotlar

- ✓ 1. Жаҳон археологияси. Darslik Эргашев О 2022
- ✓ 2. Anati E. Les origines de l'art et la formation de l'esprit humain. Paris, 1989.
- ✓ 3. Lawrence Guy Straus., Berit Valentin Eriksen., Jon Erlandson., David R. Yesner. Humans at the End of the Ice Age: The Archaeology of the PleistoceneHolocene Transition. 1996. New York.
- ✓ 4. Potts.D.T. A companion to the archaeology of the ancient Near East. West Sussex, PO19 8SQ, UK.2012.
- ✓ 5. Gulyayev V.I.Drevniye sivilizatsii Ameriki. M.2008.S.
- ✓ 6. Gorod v srednevekovoy sivilizatsii Zapadnoy Yevropy. T. 1. Fenomen srednevekovogo urbanizma. - M.: Nauka, 1999

Qo'shimcha adabiyotlar

6.

7. Boriskovskiy P.I. Drevneysheye proshloye chelovechestvo M. 1980.
8. Boriskovskiy P.I. Grigoryev G.P. Paleolit Afriki. Leningrad. 1977.
9. Korobkov I.I. Ranov V.A. Paleolit Blijnego i Srednego Vostoka . Leningrad 1978.
10. Boriskovskiy P.I. Kamennyy vek Yujnoy i Yuga – Vostochnaya Azii Leningrad. 1971
11. Derevyanko A.P. Kamennyy vek Severnoy Vostochnoy Sentralnoy Azii. Novosibirsk 1975
12. Yelinek Ya.; Bolshoy illyustrirovannyy atlas pervobytnogo cheloveka. Artiya Praga. 1982
13. Vseobshaya istoriya arxitektury. Tom 9. Arxitektura stran Sredizemnomorya, Afriki i Azii V-XIX v. Leningrad-Moskva.1971.
14. Maksakovskiy V.P. Istoricheskaya geografiya. M.1997. S.110-222
15. Kris Uikxem.Srednevekovaya Yevropa. Ot padeniya Rima do Reformasii

	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O'quv-uslubiy kengashining 2024-yil "30.08" dagi "1" "- son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
	Fan/modul uchun mas'ullar: Baxronov.A.H "Arxeologiya" kafedrasi o'qituvchisi.
	Taqrizchilar: Ergashev.O – SamDU, "Arxeologiya" kafedrasi dotsenti. (ichki) Madaniy meros agentligi Yahyo G'ulomov nomidagi Samarqand arxeologiya instituti K.I.X A.Sandiboyev (tashqi)

Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ekspert guruhi a'zolari:

Kafedra mudiri:

Kengash raisi:

O'quv ishlari bo'yicha prorektor:

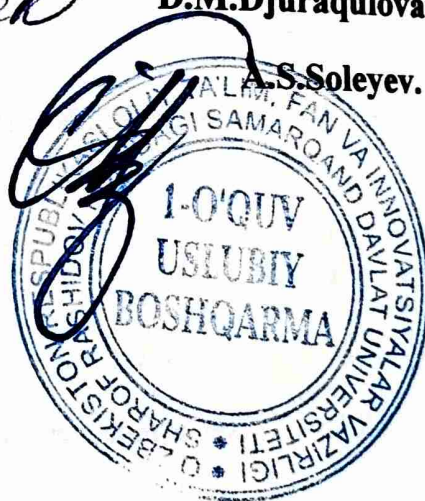
N.O'. Xolmatov

B. Raximov

O.T. Ergashev

D.M.Djuraqulova

A.S.Soleyev.

**Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti tarix fakulteti
Arxeologiya yo'nalishi talabarlari uchun tuzilgan "Jahon arxeologiyasi" fanining
fan Sillabusiga**

TAQRIZ

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi jahon hamjamiyatida muhim o'ziga xos o'rni ega bo'la boshladi. Bu shubhasiz, davlatchiligimizning yangi pog'onaga chiqqanligidan dalolat beradi. Mana shu jihatlarni inobatga olgan holda, "Jahon arxeologiyasi" fani tanlov fan sifatida oliy o'quv yurtlarining tarix yo'nalishi talabalariga o'tilishi kerak bo'lgan fanlardan hisoblanadi. Bu fan arxeologiya fanini endi o'rganayotgan talabalar, bu fanga qiziquvchilar uchun fundamental ma'lumotlarni bera oladi.

O'quv dasturlari va fan sillabuslari ta'lim tizimidagi har bir o'quv fanining mazmuni va o'tilish tartibini, talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim hamda ko'nikmalar hajmini belgilab beradigan, rasmiy pedagogik hujjat hisoblanadi. O'quv dasturi va fan sillabusi tegishli vazirliklar qoshidagi ilmiy metodik kengashlar yoki tegishli oliy ta'lim muassasalari kengashlari tomonidan tasdiqlanadi. O'quv fanining maqsad va vazifalarini belgilab berish O'quv dasturi va fan sillabusining muhim belgisi hisoblanadi. Chunki, ayni shu narsa yaratiladigan o'quv darsligi muallifiga muayyan nuqtayi nazarni tanlash, o'qituvchiga esa pedagogik mo'ljalni to'g'ri belgilash imkonini beradi.

Biz mustaqillikka erishganimizdan keyin ming yillik tarixga ega bo'lgan shaharlarimiz, ularning jahon tamadduni tarixida tutgan o'rni, boy ilmiy merosimizni o'rganishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Har bir xalqning kimligini bilish uchun uning tarixini, madaniyatini, tom ma'noda bosib o'tgan yo'lini bilishimiz kerak. Shunday ekan, o'zbek xalqi o'zining 3000 yillik tarixi davrida ko'plab o'zgarishlarga duch keldi. Shu nuqtayi nazardan olganda, tarixning haqiqiy yuzini ochib beradigan, birlamchi manbani bera oladigan fan albatta, arxeologiya fani hisoblanadi.

Ishlab chiqarish iqtisodiyotining paydo bo'lishi fani tarixni o'rganishda asosiy fanlar qatorida bo'lib, eng ishonchli manbalarni bera oladi. Har bir tarixchi bu fanning tub mohiyatini anglay olishi, uning sir-sinoatlarini bilishi lozim. Ayniqsa, ibtidoiy jamoa tarixi, qadimgi dunyo tarixi va o'rta asrlar tarixini haqiqiy yuzni ochib berishda

arxeologiya fani yutuqlariga murojaat qilishimiz lozim hisoblanadi. Lekin, bu fanning asl mohiyatini tushunib yetmasdan, uning maqsad va vazifasini anglay olmasdan, oldimizagi muammoning yechimini topish ancha mushkul ish hisoblanadi.

Ta'lim amaliyotida O'quv dasturi va fan sillabusi yaratilishning konsentrik (markazlashgan) hamda tizimli usullari bor. Konsentrik yo'l bilan tuzilgan O'quv dasturi va fan sillabusida ta'limning mazmuni yoki o'quv materiallari o'qitishning keyingi bosqichida yuksakroq darajada takrorlanishi ko'zda tutiladi. Tizimli usuldagi O'quv dasturi va fan sillabuslarida esa o'quv materiallari fan mantig'iga muvofiq soddadan murakkabga qarab ketma-ket joylashtiriladi.

Ta'limning O'quv dasturi va fan sillabusi tomonidan belgilangan mazmuni darslik, o'quv qo'llanmalar, ko'rgazmali qurol va metodik tavsiyalarda to'la namoyon bo'ladi.

Mazkur fan Sillabusi "Jahon arxeologiyasi" majburiy fani bo'yicha yaratilgan bo'lib, unga mazkur yo'nalish xususiyatlarini hisobga olgan holda ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlari uchun mavzular va ularni bayon etish uchun zarur ko'rsatma va tavsiyalar keltirilgan. Shuningdek, mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, fanni o'qitish natijalari, ta'lim texnologiyalari va metodlari hamda asosiy va qo'shimcha adabiyotlar batafsil bayon etilgan.

Fan Sillabusida "Jahon arxeologiyasi" fanining mazmuni, talabalar bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yilgan talablar bo'lajak arxeolog va arxeologiya fani o'qituvchisi kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy tushunchalarni o'z ichiga qamrab olgan.

"Jahon arxeologiyasi" fanining fan Sillabusi mazmuni va tuzilishi jihatidan o'quv dasturlari va fan Sillabuslariga qo'yiladigan barcha talablarga javob beradi deb hisoblayman va uni mazkur ta'lim yo'nalishi talabalari uchun ta'lim jarayonida foydalanish uchun tavsiya etaman.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti tarix fakulteti

Arxeologiya kafedrasini mudiri, dotsent:

O.T.Ergashev

**Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti tarix
fakulteti talabalari uchun tuzilgan "Jahon arxeologiyasi" fanining fan
dasturiga.**

TAQRIZ

Jahon arxeologiyasi fanining maqsad vazifasini fan sifatida shakllanishi rivojlanishi bosqichlarini o'rganadi. Mana shu jihatlarni inobatga olgan holda, "Jahon arxeologiyasi" fani Asosiy fan sifatida oliy o'quv yurtlarining Arxeologiya yo'nalishi talabalariga o'tilishi kerak bo'lgan fanlardan hisoblanadi. Bu fan arxeologiya fanini endi o'rganayotgan talabalar, bu fanga qiziquvchilar uchun fundamental ma'lumotlarni bera oladi.

Jahon arxeologiyasi fani dastlabki insoniyatning qadimgi davri ular yaratgan moddiy madaniyat tarixni o'rganishda asosiy fanlar qatorida bo'lib, ular haqida eng ishonchli manbalarni bera oladi. Har bir tarixchi arxeolog bu fanning tub mohiyatini anglay olishi, uning sir-sinoatlarini bilishi lozim. Ayniqsa, ibtidoiy jamoa tarixi, qadimgi dunyo tarixi va o'rta asrlar tarixini haqiqiy yuzni ochib berishda arxeologiya fani yutuqlariga murojaat qilishimiz lozim hisoblanadi. Lekin, bu fanning asl mohiyatini tushunib yetmasdan, uning maqsad va vazifasini anglay olmasdan, oldimizagi muammoning yechimini topish qadimgi davr moddiy madaniyati sivilizatsiyasi qanday bo'lganligini anglab yetishimiz ancha mushkul ish hisoblanadi.

O'quv dasturlari va fan sillabuslari ta'lim tizimidagi har bir o'quv fanining mazmuni va o'tilish tartibini, talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim hamda ko'nikmalar hajmini belgilab beradigan, rasmiy pedagogik hujjat hisoblanadi. O'quv dasturi va fan sillabusi tegishli vazirliklar qoshidagi ilmiy metodik kengashlar yoki tegishli oliy ta'lim muassasalari kengashlari tomonidan tasdiqlanadi. O'quv fanining maqsad va vazifalarini belgilab berish O'quv dasturi va fan sillabusining muhim belgisi hisoblanadi. Chunki, ayni shu narsa yaratiladigan o'quv darsligi muallifiga muayyan nuqtayi nazarni tanlash, o'qituvchiga esa pedagogik mo'ljalni to'g'ri belgilash imkonini beradi.

Ta'lim amaliyotida O'quv dasturi va fan sillabusi yaratishning konsentrik (markazlashgan) hamda tizimli usullari bor. Konsentrik yo'l bilan tuzilgan O'quv

dasturi va fan sillabusida ta'limning mazmuni yoki o'quv materiallari o'qitishning keyingi bosqichida yuksakroq darajada takrorlanishi ko'zda tutiladi. Tizimli usuldagi O'quv dasturi va fan sillabuslarida esa o'quv materiallari fan mantig'iga muvofiq soddadan murakkabga qarab ketma-ket joylashtiriladi.

Ta'limning O'quv dasturi va fan sillabusi tomonidan belgilangan mazmuni darslik, o'quv qo'llanmalar, ko'rgazmali qurol va metodik tavsiyalarda to'la namoyon bo'ladi.

Mazkur fan dasturi "jahon arxeologiyasi" fani bo'yicha yaratilgan bo'lib, unga mazkur yo'nalish xususiyatlarini hisobga olgan holda ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlari uchun mavzular va ularni bayon etish uchun zarur ko'rsatma va tavsiyalar keltirilgan. Shuningdek, mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, fanni o'qitish natijalari, ta'lim texnologiyalari va metodlari hamda asosiy va qo'shimcha adabiyotlar batafsil bayon etilgan.

Fan dasturida "jahon arxeologiyasi" fanining mazmuni, talabalar bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar, bo'lajak arxeolog va arxeologiya fani o'qituvchisining kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan amaliy va nazariy tushunchalarni o'z ichiga qamrab oladi.

"Jahon arxeologiyasi" fanining fan dasturiga mazmuni va tuzilishi jihatidan o'quv dasturlari va fan Sillabuslariga qo'yiladigan barcha talablarga javob beradi deb hisoblayman va uni tanlov fan sifatida mazkur ta'lim yo'nalishi talabalari uchun ta'lim jarayonida foydalanish uchun tavsiya etaman.

Madaniy Meros Agentligi Yahyo G'ulomov nomidagi Samarqand arxeologiya instituti

A.Sandiboyev

